

E-ISSN : 3023-4417

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type : Research Article

Yıl: 2026 Sayı: 6

Yayın Tarihi: 15.04.2026

Geliş Tarihi : 14.02.2026

Kabul Tarihi: 10.04.2026

Year: 2026 Issue: 6

ABD-İsrail Münasebetlerinde Yahudi Lobisinin Rolü ve Müslüman Politik Bilinci

The Role of the Jewish Lobby in US-Israel Relations and Muslim Political Consciousness

Ömer Tayyip Erdoğan

Marmara Üniversitesi, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi,
omertayerd34@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-8312-0716>

Atıf/Citation

Erdoğan, Ömer Tayyip. "ABD-İsrail Münasebetlerinde Yahudi Lobisinin Rolü ve Müslüman Politik Bilinci". *Nous Academy Journal* 6 (2026), 91-103.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19483804>

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

İntihal/ Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate and no plagiarism detected.

Araştırma & Yayın Etiği/Research & Publication Ethics

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Yayın etiği ihlalleri yazarın sorumluluğundadır.

This article has been reviewed by at least two referees. Violations of publication ethics are the responsibility of the author(s).

Öz

Modern Ortadoğu'nun kaderini tayin eden sebepler dairesinde en ciddi kırılma İsrail'in kuruluşudur. İki bin yıllık sürgünden mukaddes vatana dönüş mitiyle mücehhez meşruiyet retoriği ile İsrail gayrimüslim bir politik odak olarak Müslüman adası Ortadoğu'da yerini almıştır. Göçmen ülkesi olması hasebiyle iktisadi, askeri, kültürel ve politik kategorilerde Batı dünyası ile organik rabıtaya sahiptir. İsrail devlet aklı nazarında bu rabıta hali çeşitli iletişim kanalları ile idame ettirilir, geliştirilir ve üzerinden menfaat devşirilir. Bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nde meskûn Yahudilerin İsrail lehine icra ettiği lobicilik faaliyetleri çok mühimdir. Amerikan politik düzeninin meşru bir branşı olan lobicilik müessesesi Amerikan Yahudileri eliyle İsrail'in Ortadoğu'daki varlığını ve hedeflerini destekleme vasıtasına dönüşmüştür. Makalemizde Yahudi lobiciliğinin ABD-İsrail münasebetlerindeki rolü ve İslam dünyasına akseden yansımaları izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslamcılık, Anti-Amerikancılık, Ortadoğu, İsrail, Lobicilik, Yahudi Lobisi

Abstract

Among the factors that determine the fate of the modern Middle East, the most significant turning point is the establishment of Israel. With a legitimizing rhetoric imbued with the myth of a return to a sacred homeland after two thousand years of exile, Israel has established itself as a non-Muslim political entity in the Muslim-majority Middle East. As a country of immigrants, it has an organic link with the Western world in economic, military, cultural and political categories. From the perspective of the Israeli state, this relationship is maintained, developed, and benefits are derived from it through various communication channels. At this point, the lobbying activities carried out by Jews residing in the United States in favor of Israel are very important. Lobbying, a legitimate branch of the American political system, has been transformed by American Jews into a means of supporting Israel's presence and objectives in the Middle East. This article will explain the role of Jewish lobbying in US-Israel relations and its repercussions in the Islamic world.

Keywords: Islamism, Anti-Americanism, Middle East, Israel, Lobbying, Jewish Lobby

Giriş

Lobicilik kavramının tarihsel arka planı, Amerikan demokrasisinde bu kavramın doğmasına sebep olan sebeplerin izharı ve devlet yapısının nevi şahsına münhasırlığının çıktıkları ele alınmıştır. Müteakiben Amerikan Yahudilerinin ve Amerikan Yahudiliği kimliğinin tarihsel hikayesi kifayetli referanslarla okuyucunun hizmetine takdim edilmiştir. Yahudi lobisi kavramını husule getiren ekonomi-politik ve sosyokültürel temeller metnin esasını beslemesi açısından üzerinde durulması icap eden noktalardır. Zira Yahudi lobisi diğer lobilerin aksine haiz olduğu kudretle başlı başına bir Amerikan vakasıdır. Bu lobinin İsrail'e destek çıkmak kabilinden faaliyetleri ABD'nin Ortadoğu siyasetini ciddi manada şekillendirmektedir. Bölgenin diğer ülkeleri ve bilhassa, en son örneği İsrail-Gazze Savaşı'nda görülen (Dag, 2025), Filistin aleyhine çıktıkları, bu pro-İsrail siyaset sebebiyle İslam aleminde ABD'ye karşı antipatiden radikal düşmanlığa dek çeşitlenen bir skalada muhalefet mevcuttur. Bu aleyhtarlık hali İslam aleminin entelektüel, politik ve ideolojik çıktılarında kolaylıkla müşahede edilebilir.

Metnimizde dermeyan ettiğimiz tezimiz ziyadesiyle orijinal olduğuna inandığımız bir analojiye dayanmaktadır. Başlığımızda ifade ettiğimiz tarihsel politik merkezlere referanslarla bir antik dünya meselesinin modern dünyadaki uzantıları iddiasını sorgulamaktayız.

Yöntem

İşbu metnin kaleme alınmasının öncesinde detaylı bir literatür taraması yapılmış, metnin gayesine en münasip düşen kaynakların tespit edilmesi suretiyle tetkik edilmeleri safhasına geçilmiştir. Seçilen kaynakların Yahudi Lobisi faaliyetleri dairesinde ABD-İsrail ilişkilerinin politik veçhelerini ele almasına dikkat edilmiş, bu şartı yerine getiren metinler tercih edilmiştir. Bu bağlamda tetkike konu olan metinler münasebetlerin genel çerçevesinden öz/esasa doğru seyreltilen bir okuma sürecine tabi tutulmuştur. Metinlerin kendi aralarındaki tafsilat derinliği ve müşahede kudreti farkları mukayese edilmek suretiyle hiyerarşik bir sıralamaya tutulmuş ve kademe kademe kendilerinden istifade edilmiştir.

Yahudi Lobisi ve Anti-Amerikancılığın İnşası

“Hail a day so long expected, Hail the year of full release

Zion's walls are now erected, And the watchman's published piece, Throughout Shiloh's wide dominion, Hear the trumpets loudly roar

Babylon is fallen is fallen is fallen, Babylon is fallen to rise no more.”

(Hristiyan Siyonistler arasında meşhur olan 'Babylon is Fallen' ilahisinden)

Amerikan zihniyet dünyasının kuluçkasında serpilip ve politik hayatının pratik vasatında cisimleşen lobicilik kavramı finans-kapital düzleminde network iktisabına ve bu networkten istifade etmeye yönelik fiili teşebbüsleri ifade eder. 19. asrın meşhur Cumhuriyetçi senatörü Mark Hanna'nın şu meşhur ifadesine Washington merkezli ABD siyaset çeperlerinde hala referans verilir. 'Siyasette iki mühim şey vardır. Birincisi paradır. İkincisini hatırlayamıyorum.' (Earth Day, 2025).

Bu mizahi ifadesiyle Hanna maddi mütedavil vasıtalarının siyaset inşası ve icrasındaki kritik rolünü vurgular. Amerika'nın kapitalist/fordist ekonomik düzeninden sadır olması muhtemel tabii politik çıktılarını bu cihetten ele alır. Siyaset teorik bir ilim ve pratik bir zanaat olarak halka (ahali/populus) dairedir. Sosyal hayatın serencamı içerisinde ondan sadır olur ve kurumsal pratikler vasıtasıyla yine ona rücu eder. Tarihin gayri malum ve malum asırlarına dair tahminde bulunabileceğimiz bir müşterek hakikat varsa, bu yöneten ve yönetilen sınıflar arasına giren sair kuvvetlere dairedir. İdare erbabının tesir altına alınması ile bir politik yapının müstakbel gidişatına yön tayin etmek her daim politik sınıfların ve mihrakların gayesi olmuştur. Sultan, Kral, İmparator, Diktatör, Tiran, Raca, Şah yahut Başkan bir tesir mekanizmasının nesnesi olabilir, siyaset bina ve ifasında fikirleri dönüştürülebilir, rüçhaniyetleri değiştirilebilir. Klasik çağlarda farklı kisve ve hüviyetlerde zuhur eden bu etkili odaklar modern dönemin Amerika'sında lobiciler ismiyle tezahür etmiştir. Esasen bu kravatlı mihrakların iktidar ve idare sahipleri ile kurduğu münasebetlerin tabiatı seleflerinin gayelerinden pek de farklı değildir. Ancak Amerikan tecrübesini nevi şahsına münhasır kılan husus bu faaliyetlere mütedair bir hukuki altyapıyı tesis etmesi ve yine bu faaliyetleri politik hayatın akışında tabii ve elzem bir mesele olarak takdir etmesidir.

Lobiciliğin kökenleri ABD'nin kuruluşunda aranabilir. Anayasanın kongreyi vatandaşların sair hürriyetlerine tebelleş olmaktan men eden meşhur maddesinde halkın hükümete istida verme hakları olduğu açıkça ifade edilir (Constitution Centre 2026). 18. asrın son demlerinde modernitenin eşiğinde gerçekleşen 3 devrimden birisi olan Amerikan tecrübesi tebaa-hegemon hiyerarşisinin ötesinde bir seçen vatandaş-seçilmiş idareci diyalektiğini dermeyan ediyor ve bu münasebetle devlet politikalarına sokağı dahil etmek iddiasını vazedyordu. Hukukileştirilmiş bu açık kapı siyaseti müteakip zamanlarda tabii şeraiti içerisinde lobicilik kavramını husule getirdi. Sair mihraklarının politik tabakalarda menfaatlerini muhafaza etmek, geliştirmek ve genişletmek maksatlarına binaen profesyonel istihdam usulü ile tanışma, iletişime geçme ve ikna etme gibi yollarla networkler işletmesi Amerikan lobiciliğini tanımlamaya kifayet getirmektedir. Bu faaliyetler çerçevesinde siyasi kampanya bağışları, gönül yapıcı ziyafetler, ısmarlama tatiller ve dahi verilen rüşvetler defaatle gündem olmakta, vakanın ehemmiyetine göre mezkûr cürmü işleyenler (Eatrth Day, 2025) Kongre'nin istintakına maruz kalmaktadır.

İfade edildiği üzere, ziyadesiyle yaygın bir faaliyet skalasını haiz olan lobicilik kavramı tetkik ve tahlili başlı başına ciddi ve zahmetli bir iştir. Hukuki kaideler lüzumunca faaliyetlerine dair bilgi ve belgeleri şeffaf şekilde ilgili makamlara takdim etmeleri icap eden lobiler, sivil toplumun da sınamalarına tabidir. İtimat edilebilir açık kaynakları haiz siteler (OpenSecrets, 2026) incelenerek işbu kavramsal fenomenin derinliği ve genişliği idrak edilebilir. Sair gruplara, şirketlere (Reich, 2026), yabancı siyasi odaklara ve bunların faaliyetlerine dair aktüel istatistiki bilgilere erişilebilir (Dyvik, 2025). Makalede spesifik manada ele alınan husus Amerika'da faaliyet gösteren meşhur Yahudi lobisidir.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Yahudi lobisinin müstenit olduğu sosyolojik zemin şüphesiz Amerikan vatandaşı Yahudilerdir. Bugünkü New York'un New Amsterdam olduğu zamanlarda bölgeye göç eden ilk kabilelerden bu yana (Howard, 2022) Amerika Yahudiler için cazip bir menzil oldu. Dini ayrımcılık, güvenliğe dair endişeler ve ekonomik haksızlıklar Avrupa Yahudi toplumunun tarih boyunca aşına olduğu dezavantajlardı. Avrupa'nın egemen unsuru olan Hristiyanların kendi içlerindeki teolojik farklılaşma ve mezhebi zulümler sebebiyle Kuzey Amerika'ya göç etmesi gibi, Yahudiler de yeni dünyada yeni ümitler aramaktaydı. Yahudi göçmenlerini 'düzenbaz ırk' ifadesiyle tahkir eden New Amsterdam valisi Peter Stuyvesant'ın (Stuyvesant, 1654) radikal aleyhtarlığına varıncaya kadar geniş bir skalada Hollanda idaresinin sosyal hayatta tahdit politikasına, kamusal sahada dini pratikleri aşıkarmeme icbarına ve askeri ve inzibati yapılar da kadro edinme yasağına maruz kaldılar (Diner, 2024). Taahhüt edilen dinî hürriyetin lafzi sınırlarının ötesine geçen baskılar sosyal hayatın gerçeği iken, ekonomik hayatta ayakta kalabilmek imtihanı da Yahudi kitleleri sınamaktaydı. Tarih boyunca sair coğrafyalarda şahit olunduğu üzere Yahudiler ticaret dünyasının erbabı haline gelmek mecburiyetindeydiler. Hem Hollanda hem de İngiliz kolonizasyonları dönemlerinde tüccarlık zanaatının hakkını vererek ekonomik çeperlerini genişlettiler. İhracat ve ithalat kanalları ile Amerikan limanlarında kuvvetli pozisyonlar iktisap ettiler. Ülkenin dünyaya açılan portallarındaki etkileri Amerikan toplum ve devleti ile olan münasebetlerini tayin etti. Kuzey Amerika, Britanya kolonisi Karayipler, Newport, New York, Philadelphia, Savannah ve Charleston'da bulunan limanlardaki kudretleriyle iç rabitası çok güçlü bir network inşa ettiler. Bilhassa Afrika'dan getirilen kölelerin ticareti ile alakadar oldular (Diner, 2024). Sipariş sevkiyatlardan ülke içindeki satışlara kadar sürecin parçasıydılar ve servetlerini büyüttüler. Yükselen finans-kapital ve genişleyen networke rağmen cemaat bünyesine olan rabitanın muhafazası hayati kabul ediliyordu. İlk göçmenlerin İber Yarımadası kökenli olması sebebiyle Portekiz ve İspanya Yahudiliğinin uleması, külliyatı ve merasim kültürü kitleler üzerinde baskındı (Diner, 2024). Dini pratik ve kaideleri ile Yahudi hayat tarzı idame

ettiriliyor, lisan korunuyor, genel taban nadiren harici dünya ile hemhal oluyor. Kemiyet bakımından küçük Amerikan Yahudiliğinin kendi içerisindeki hiyerarşisi ve sistematığı ticaret sınıfı, ulema sınıfı ve onlarla rabitasında tebaa hükmünde kaldığı iddia edilebilecek alt sınıftı. Ulema sınıfı Yahudi kitle üzerinde meşru otorite ve sevk kudretine sahip iken, ticaret sınıfı kâr marjı noktasına binaen cemaat-dışı toplum ve bizzat devlet ile irtibatla söz sahibiydi. Ancak ticaret ve finans-kapital network üzerine mebni olan münasebetlerin hukuki ve sosyal bir emniyeti haiz olduğu söylenemezdi. Yahudi toplumunun bu noktada ızdırabını çektiği noksanlar sebebiyle duçar olduğu talihsiz seyri değiştiren Kurucu Başkan George Washington'ın Newport'ta meskûn Amerikan Yahudi Cemaati'ne yazdığı meşhur mektuptur (Washington, 1790). Liberal ve geniş bir politik düzlemin insanları olmakla Amerikan kimliğinin takdire şayanlığını ifade eden Washington vicdan hürriyetinin ve eşit vatandaşlık haklarının mevcudiyetini kesinkes vurguluyordu. Mektubunun en alaka cezbedici noktası hürriyet diyarı Amerika'da yaşayan nesl-i İbrahim evladının fark gözetmeksizin diğer gruplarla dostane münasebetler kurmasını, bu münasebetlerden istifade etmesini ve toplumsal faydaya katkıda bulunmasını Tanrı'dan niyaz etmesiydi.

19. asrın şafağında maddi imkanları kadar fırsat eşitliği ve adil vatandaşlık iddiaları ile ABD evlad-ı İshak'ın iştahını kabartıyordu. Anayasal düzenin ve hukukun ayrımcılığa kapalı muhtevasının siyasal diskurla tahkim edildiği ülkede Yahudiler için itimat edilebilir bir istikbal görünüyordu. Ancak cari şartlar ve müteakip seneler tozpembe bir dünyaya gebe değildi. Hristiyan teolojisinin kadim antisemitist tahkiyesi kadar mevcut ekonomik nizam içerisinde de Yahudilerin tuttuğu pozisyonlara karşı söylemler yükseldi. Fakat bunların çok azı sistematik bir aleyhtarlık ve ayrımcılığa sebep oldu. Avrupa tarihine muharebe periyodu olarak geçen 19. asrın ilk çeyreğinde Eski Kitadan Yeni Dünya'ya göçler hızlandı (Pluralism Project, 2020). Göçmen akınları ile kemiyet bakımından genişleyen Amerikan Yahudiliği fenomeni kendi bünyesindeki sınamalar dairesinde günden güne yerelleşti, serpildi ve müesseseleşti (Di Palma, 2021).

Genişleyen kitlenin iskanı, dini ve seküler eğitim kurumları ile irtibatı, sosyal çevre ve pazara intibakını temin için tertip edilen sair teşkilatlar, örneğin İbrani Yetim Cemiyeti¹, Kadın İbrani Hayırseverlik Derneği (de Sola Pool and de Sola Pool, 1955), Güney Carolina'daki Reformcu İsrailoğulları Topluluğu (Elzas, 1916) ve hatta New York'ta bir Yahudi kolonisi tahayyül eden Mordecai Manuel Noah'ın Yahudi lobisinin mübeşşir bir arketip örneği olan gayretleri ile Ararat projesini hayata geçirmek adına kurduğu iletişim kanalları (Kohn, 1965), Yahudilerin organizasyon kabiliyetini ilerleterek maksimum fayda imkanlarına kapı açtı.

19. asrın müteakip senelerinde yoğunlaşarak devam eden göçler ile büyüyen Yahudi cemaati devlet kadrolarında yer bulmaya başlaması ile Yahudi varlığının avazı Amerikan siyaset merdiveninin yüksek basamaklarına ulaşmaya başlamıştır. Siyaset Ortadoğu'yla ilgilenmeleri ise daha o dönemlere dayanmaktadır. 1840 yılında Şam'da bir papazın ortadan kaybolması sonrası Fransız konsolosunun tahrikleri ile Yahudilerin 'kan iftirası' (Encyclopedia of Britannica, 8 Ocak 2026) ile karşı karşıya kalması ehemmiyet kesbeden bir örnektir. Hadiseye çok sert tepki gösteren Amerikan Yahudilerinin 8. ABD Başkanı Martin Van Buren'e müracaat ederek kendileri adına siyasi müdahalede bulunmasını talep etmeleri (Jacobs and Forsyth, 1902) Yahudilerin Ortadoğu'ya dair erken bir lobi teşebbüsü olarak kabul edilebilir.

¹ Jewish Historical Society of South Carolina. "Hebrew Orphan Society." *Jewish Historical Society of South Carolina*. Accessed January 8, 2026. <https://jhssc.org/hebrew-orphan-society/>.

ABD'nin şahit olduğu en büyük Yahudi göçü dalgası 1880'li yıllarda Rus Çarlığı'nda gerçekleşen pogromlar sonrasında hasıl olmuştur. Onlarca yıla sâri şekilde Çarlık ve sonrasında Sovyet diyarından gerçekleşen göçler Yahudi cemaatleri içerisinde Aşkenaz kitlenin kahir ekseriyeti kesbetmesinin yolunu açmıştır (Jewish Americans in 2020, 2021). Avrupa'da esen milliyetçilik rüzgârlarının etkisinde politikleşen Aşkenaz etnisitenin (Della Pergola, 2024) Amerikan Yahudiliği (Bitton, 2025) üzerindeki dönüştürücü tesiri kadar İsrail'i kuran Doğu Avrupa kökenli akrabaları ile rabitası da tetkik kıymetini haizdir. Bu sebeple, Aşkenazlar müteakip senelerde Filistin Yahudileri ve Amerika Birleşik Devletleri münasebetlerine şekil ve renk tayin etmiştir (Roskies, 2013).

Nüfusu gitgide artan Amerikan Yahudiliğinin (Mayer, Kosmin and Keysar, 2001) tarihsel seyri Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulması ile keskin bir viraj aldı. Müslüman coğrafyasının ortasında göçmen dalgalarına yaslanarak zuhur eden bir Yahudi devletinin global çapta dostlar, müttefikler ve müzahirler araması akıldışı değildir. Tevellüdü itibarıyla mevcut dünyanın cari iki süper gücünden de istifade etmek isteyen İsrail, ABD ve Sovyetler Birliği'nde meskûn dindaşları/soydaşları kanalıyla diplomatik, askeri, siyasi ve ekonomik menfaat devşirme gayretinde oldu. Bu münasebetler muhatap ülkelerdeki diasporaların mahalli iktidar mihrakları ile kendi maslahatlarına dayanan ilişkileri kadar İsrail devleti ile olan rabitaları üzerinden de şekillendi (Rossinow, 2018). 1950'ler itibarıyla taze devletini ayakta tutmak müşkilinin yanı sıra birbirine yabancı vatandaşlarının sosyolojik buhranları ile boğuşan İsrail idarecileri 'Beynelmîl Yahudi' tanımını haklı çıkaran bir vizyonla Amerikan siyasetini etkilemeye teşebbüs eden çabalarda bulunmaktaydı. Mezkûr zamanlarda bugüne kıyasla ziyadesiyle küçük personel ve para ile icra edilen lobicilik faaliyetleri Amerika-İsrail münasebetlerinin müteakip zamanlardaki seyrine göre dönüşümler yaşadı. Bugün itibarıyla Yahudi lobiciliğinin ileri gelen kurumu olan American Israel Public Affairs Committee'nin (AIPAC) 20 yıl civarında başkanlığını yapan Isaiah Leo Kenen'a göre 1950'li yıllardaki faaliyetler belirsiz bir istikbale doğru kulaç atmakla eşdeğerdi (Rossinow, 2018).

Sayılarını ancak ilgili Amerikalı makamların takip edebileceği lobi odakları çok geniş bir skalada, birbirlerinden farklılaşan dünya görüşleri ve pratiklerinden müteşekkildir. Yahudi lobisi yekpare bir hiyerarşik nizama sahip değildir (Mearsheimer and Walt, 2010).

Esasen Amerikan Yahudiliği kimliğinin serencamı pro-İsrail lobilerin muhteva ve vasfını tayin etti. Sekülerleşen ve Amerikalı olmayı birinci el mesele olarak görmeye başlayan Yahudiler (bir başka Treifah Madinah/Gayrikoşer belde hadisesinin pençesinde iken) Holokost hadisesinin dehşeti ile sarsılmış, müteakiben kurulan İsrail devleti Yahudiliğin teolojik veçesi ile aralarında husule gelen bir rabıtaya dönüşmüştü. Amerikan hariciyesinin adımlarını etkilemekte çok da başarılı olunamayan 50'li yıllarda lobinin muvaffak olduğu yegâne husus bir İsrail mitinin Amerikan Yahudileri arasında yaratılabilmesiydi. Bu mitosun kudreti müteakip zamanlarda lobinin en mühim yapıtaşı oldu. Arap aleminin reaksiyonundan ve Sovyet bloğuna kaymasından endişe eden ABD'nin 1967 senesine kadar İsrail ile münasebetleri yaygın kanaatin aksine sürüncemeli olmuştur. 6 Gün Savaşı'nda İsrail'in kazanması, Arap politik elitlerinin Sovyetleri yeğ tutan hamleleri ve küçük ama giderek tesiri artan Yahudi lobisinin faaliyetleri Washington'u Tel Aviv'e yakınlaştırmıştır.

Tarihsel manada kendi varlık mitini ve sistematik yapısını Roma İmparatorluğu'nun anlam dünyasına, hukukuna ve vizyonuna atfeden devletler (Mitchell, 2024) silsilesinin son örneği olan ABD'nin İsrail Devleti ile münasebeti tarihin ironisi olarak kabul edilebilir (Ames and Montgomery, 1934). Roma'nın Kudüs merkezli tarihsel İbrani toplumları ile rabitasında muhatabı

vassallık ve asilik sarkacında salınan Yahudiler iken ABD'nin modern İbrani devleti ile rabitasındaki muhatabı kahir ekseriyet ile 1948 sonrası bölgeye göçmüş farklı etnik izler ve kültürleri haiz toplumlardır.

Yahudi tarihindeki bir diğer tarihsel fenomen Babil İmparatorluğudur. Kral II. Buhtunnasr'ın liderliğindeki işgal, Süleyman Mabedi'ni tahribi ve büyük Yahudi sürgünü (Galuth/Sürgün anlatılarının tarihsel referanslar ile modern dönemlerde tekrar inşası ile mütemadiyen beslenen (Volkova, 2021)) Yahudi dini ve kültürel dünyasında referans noktası bir felaketi ifade eder. Yahudi politik yapısının civarda bulunan bir düşman devlet/toplum tarafından ortadan kaldırılması hadisesi İsrail'in Müslümanlara dair önyargıları ve buna binaen icra ettiği propagandalarda izlerini gösterir. 1948 itibariyle Arap devletleri ve Devrim sonrasında ise İran'ın 'İsrail'i Mahvetmek' muhtevasını haiz retoriği de bu kabulün değerimine su taşımıştır.

Bu noktada kadim zamanların tarihsel derinliklerinden süzülerek günümüz Yahudi politik bilinç vasatında zuhur etmiş 3 referans noktası ile karşı karşıya kalınmaktadır. Batılı/Beyaz ve muktedir haliyle modern Roma, binlerce yıla sâri kederli sürgünlerin Exodus'u olan İsrail ile modern Kudüs ve Yahudi devleti için hayati derecede tehdit vasfını haiz Müslümanlar ile modern ama gayrinizami bir Babil.

Eski devirlere ait vakaların aktüel zamanların şeraiti ile birebir manada telif edilemeyeceği bilincini mahfuz tutarak meşruiyet diskurunun tarihsel atıflarla inşa edildiği İsrail/Filistin meselesini bu tarz bir analogiyi abes kılmayacaktır.

Sacayağının üç farklı fenomeninin farklı kombinasyonlar ile birbirleriyle kurdukları münasebetler diğer kombinasyon ihtimallerinin vasıflarını da tayin etmektedir. Bu noktada ABD-İsrail cephesine dair bir faraziyenin kabulü Müslüman toplumların politik önyargılarını besler. Bu faraziyenin cismaniyeti apaçık bir hakikat olduğuna dair iddiaları kuvvetlendiren fenomen Amerikan siyasetini sevk etme kudretine sahip Yahudi lobisidir. Müslüman toplumların Amerika'ya dair fikir ve hisleri diğer Batılı devlet ve kitlelere nazaran ziyadesiyle yenidir. Ekseriyet itibariyle 20. asır sathında gelişen münasebetlerin istikbalini tayin eden nokta İsrail'in inşası ve müteakip süreçtir. İktisadi kalkınmacılık ve sosyal modernizasyon hedeflerine binaen İslam dünyasının mümtaz sınıflarını cezbeden ABD'nin Müslüman tipolojisine dair intibai da bir zamanlar sempati düzeyindeydi. Amerikan zihninde Müslümanlara dair aşına olunan imajlar Hindistan'dan Osmanlı'ya kadar uzanan geniş coğrafyada Müslüman toplumları müşahede eden Amerikalı ve İngiliz seyyahların neşrettiği ezoterik, esrarengiz ve dostane kabullere sahipti. Bin Bir Gece Masallarının tercüme edilmesi, Amerikan üniversitelerinde hasmane tavırları haiz olmayan Şarkiyat Enstitülerinin yükselişi ve Hollywood'un 'Golden Age' döneminde şahit olunan Müslüman imajlarından bu önermemizi teyit etmemiz mümkündür.²

İslamcı literatürün global skalada müessir olmuş kalemlerinden Seyyid Kutub'un Amerika'nın Colorado eyaletinde geçirdiği 2 yılın semeresi olan Anti-Amerikancı fikir ve neşriyatlarının temelinde iki unsur bulunmaktaydı. Ekonomik-politik gücüyle ABD'nin kendi toplumunun saplandığı dejenerasyonu dünyaya yayacağına dair kanaati ve Washington'un İsrail'in kuruluşunda verdiği desteğe itirazı. Birinci unsurun İslam dünyasında yaygın bir kabule dönüşmesi 1970'lerle beraber ivme kazanırken, ikinci unsura dair endişeler en başından itibaren

² Klasik Hollywood sinemasının birinci sınıf yıldızı Douglas Fairbanks'in Binbir Gece Masalları'ndan uyarladığı 1924 yapımı 'Bağdat Hırsız' filmi Ortadoğu ve Müslümanlara dair serdedilen imajların müsbet tasvirleri iddialarımızı kavileştirmektedir. Filmin restorasyon geçirmiş tam haline Youtube'dan erişilebilir. Link: <https://youtu.be/4BKtVli3nrM>

politik elitler arasında ve ideolojik mahfillerde üzerine tekellüm edilen hususları haviydi. Soğuk Savaş'ın ahval ve şeraitinin serencamında Müslüman politik odak ve kitleleri Sovyetler Birliği cephesine itmekten imtina eden ABD'nin tavrı 1967 yılında gerçekleşen 6 Gün Savaşı sonrası değişmeye başlamıştır. İsrail'in hasım civar devletlere karşı elde ettiği kat'i askeri zaferler sayesinde coğrafya üzerinde sosyo-politik varlığını te'kit etmesi ve nükleer güç olarak temayüz etme başarısı (Boger, 2014) Yahudi lobisinin faaliyetlerinin Kongre ve Beyaz Saray odalarında ciddiye alınma ihtimalini arttırdı. Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin Moskova'nın Arap devletlerini rüçhan tutan tavrı sebebiyle kademe kademe bozulması ise İsrail nezdinde Amerikan desteğinin ehemmiyetini hayati kılıyordu. Dönemin ABD Başkanı Richard Nixon Amerikan Yahudilerinin İsrail'in menfaatine olacak şekilde ABD siyasetini etkileme gayretlerini makul bulduğunu ifade ederken Sovyetlerin Arap devletlerini rüzgârı altına alması tehlikesini diplomatik üslubuna sırladığı tenkitleri ile dermeyan ediyordu. Ancak 1973 Yom Kippur Savaşı'nda Kongre'ye hitabında söylediği ve başkanlığı sonrasında da alenen ısrar ettiği üzere, politik arka planı fark etmeksizin Beyaz Saray sakini her başkanın İsrail'e münhasır tavır alacağını vurguluyordu (Richard Nixon Foundation, 2023). Nixon'ın şahsında Amerikan siyasetinin İsrail'e mütedair tavrını acayip kılan nokta şüphesiz Yahudi lobisi ile münasebetiydi. 1971'de Amerikan Çalışma İstatistikleri Bürosundaki Yahudi personelleri iktidarına zarar veriyor iddiasıyla (Noah, 2007) işten çıkarma teşebbüsü, devlet idaresinde görev alan Yahudileri sadakatsiz (Kissenger'in istisnailiğini her defasında vurguluyordu) olduğunu ifade etmesi ve hususi maiyet dairesinde Yahudi lobisini dış politikasını dinamitlemekle itham etmesi (Dan, 2013) sebebiyle defaatle antisemitist olmakla yaftalanmıştı. Kamusal hitabı ile mütenakız olan tavrının sebebi finans ve medya sahalarındaki Yahudi örgütlenmelerine duyduğu derin şüpheydi (Nixon and Graham, 1972). Zira seçim sath-ı mailinde Yahudi lobisinden destek almanın hayatiyetinin farkında olan herhangi bir başkan adayı için pro-İsrail bir tavır serdetmemek intihardı. 1973 Yom Kippur Savaşı sonrası Batı'ya tepki olarak petrol boykotuna başlayan Arap ülkelerine karşı gösterdiği sert tepki ile Yahudi lobisini cezbeden (Lazarowitz, 2010) Jimmy Carter da bu şuura sahipti. İronik şekilde başkanlık süreci ve bilhassa emeklilik dönemlerindeki tavrı ve çıkışları ile öfkeden kudurttuğu Yahudi lobisi nezdinde kötü bir şöhrete sahip olan Carter'ın (Bard, 2 January 2025) politik iktidarı İran'da yaşanan devrim ve müteakip rehinelere krizi ile sarsılmıştı.

Devrim anı ve sonrasındaki süreçte baskın politik imajı ile arz-ı endam eden Humeyni, Devrimi ve çıktılarını İslamileştiren bir yol izlerken Şah rejimi ile yakın irtibatı olan Amerika'yı açıkça düşmanlaştıran bir retoriğe yaslandı. Bu siyaset, devrimin Sosyalist ve milliyetçi kanatlarını tatmin eden rasyonel bir politik hamle olarak kabul edilebilir, ancak bu düşman belleme siyasetinin çıktıkları İran için uzun yıllara sâri bir statüko ve cümle Müslümanlar için ideolojik bir pozisyon yaratmıştır. Reel-politik vasatta husule gelen bu pozisyonun adı İslamcı perspektiften anti-Amerikancılıktır. Doğrudan Amerikan politik nizamını hedef alan söylemin mahalli ve dini retoriği 'Büyük Şeytan Amerika'nın yardakçısı' 'Küçük Şeytan' İsrail'e karşı inşa edilen tehditkâr ifadeler üzerinde yükseliyordu. Profesör Abbas Milani'nin ifadesiyle "1979'dan itibaren Ortadoğu'da gerçekleşen her şey en azından bir şekilde ya doğrudan ya da dolaylı olarak 1979 anı/momenti ile rabıtaya sahiptir" (Schmitt, 1979).

1979 itibarıyla yükselen İslamcılığın İran'da Amerikan aleyhtarı ve Afganistan'da Sovyet aleyhtarı pozisyonları küresel güç mihraklarına karşı Müslüman kitleler nezdinde bir mücadele fikrinin ve retoriğinin çerçevesini inşa etti. Sovyetlerin inhitatı ve nihai çöküşü sonrasındaki yeni dünyada tek kutup Amerika'nın Saddam'ın Kuveyt'i işgaline gösterdiği sert tepki ve bizzat müdahale için Suudi Arabistan'a asker çıkarması Müslümanların keskin reaksiyonuna yol açtı. Mukaddes topraklarda gavur postalı görmenin işgal manası taşıdığını iddia eden Usame Bin Ladin başta

olmak üzere politik skalanın farklı veçhelerinden geniş kitleler Amerikan karşıtı söylemi satın aldı. Yine eşzamanlı olarak Amerikan siyasetindeki pro-İsrail hislerin Yahudi lobisi eliyle pro-İsrail bir histeriye dönüşmesi Müslüman politik bilincinde hasmane duyguları besledi.

Bu noktada mezkûr süreçler makalenin vazettiği analogik faraziyenin münasebetler yumağı çerçevesinde modern Roma, modern Kudüs ve modern Babil arasındaki politik serencamı tayin etti. 1990'lar itibariyle Babil'in meşhur kulesinin her bir katında serpilen Anti-Amerikancı Müslüman organizasyonların 11 Eylül'e çıkan haşin süreci ve müteakiben Washington'ın terörle global çapta mücadele retoriği ve pratiği ile Irak ve Afganistan'ı işgali ABD ve Müslüman kitlelerin zihninde ıslahı zor olan müteakıl kabul ve hükümleri meydana getirdi. Yahudi lobisinin İsrail'in Filistin'e karşı ifa ettiği baskıcı siyaseti ABD'nin anti-terör diskuru ile harmanlayarak yeniden tanımlaması lobicilik tarihinde taze bir söylem safhası başlattı. İsrail Soğuk Savaş sonrası Amerikan akademi ve siyaset çevrelerinde dillendirilen stratejik vasfını yitirdiği iddialarına işbu yeni diskur ile mukavemet gösterdi. İslamcı kökenden gelen Hamas ve Hizbullah'ın İran ve El-Kaide başta olmak üzere sair terör mihrakları ile münasebetleri dermeyan edilerek söylem yerleşik hale getirildi. Kudüs'e düşman Babil'in Roma'nın başına bela olan barbarlarla aynı fikri (ve dahi etnik) kökenden geldiği iddiaları ile İsrail'in politikalarına hizmet eden ancak İsrail'in varlığının ötesinde neticeleri husule getiren yeni bir dünya yaratıldı. Bu nev zuhur dünyada yekunu 1,5 milyardan fazla olan bir dini kimlik tek kutup Amerika nezdinde yabancılaştırıldı. İran vakasında Şii molla yahut Taliban'ın hamili olduğu Sünni ulema kisveleri üzerinden medya vasıtasıyla stereotip imajlarla takdim edilen Müslümanlar Amerikan zihninde jenerik düşmanlar haline getirildi. Bu peşin hükümlerin yaratılmasında payı olan ve bunları kendi politik ajandasının menfaatine istimal etmeyi ziyadesiyle başaran Yahudi lobisi 2000'ler itibariyle İsrail-ABD münasebetlerini istintakı müşkül olan bir keskinliğe taşıdı.

Bu keskinliğin neticesinde Washington'u Saddam Hüseyin Irak'ına askeri müdahalede bulunma projesini canı gönülden destekleyen İsrail Yahudi Lobisi eliyle Ortadoğu'da devlet-dışı aktörlere hayat zemini sunan Pandora'nın terör kutusunu açtı. Bağdat'ı takiben birkaç sene içerisinde mahalli itiraz ve talepler çerçevesinde Beyrut, Trablusgarp, Tunus, Kahire ve Şam'da merkezi devlet otoriteleri ya bütünüyle sarsıldı yahut zaten duçar olunan zayıf vaziyetler pekişti. Mezkûr ülkelerin bazılarında (her ne kadar kısa sürede darbelere maruz kalsalar da) demokratik geçiş süreçleri yaşanırken, bazılarında ise netice sert iç savaşlar oldu. Ancak her tikel vakada benzer olan patern devrimci heyecan ve kuvvetin İslamcı fikriyat ve cephelemlerden yükselmesi idi. Makalenin evvelki satırlarında ifade ettiğimiz İslamcı gelenekler politik vasatta yer bulma gayretleri ile Soğuk Savaş sonrası dünyada kitlesel skalada kazanımlar elde etti. İktidara yürüyen politik grupların halkları ikna etmeye yönelik söylemlerinde yerel problemlere deva olmak vaadi kadar sabık rejimlerin karşısında çaresiz kaldığı İsrail'e yönelik dini ifadelerle bezemiş düşmanlıkları da önemli yer tutuyordu. ABD'nin İslam dünyası sathında askeri mevcudiyeti ile pekiştirdiği politik hegemonyasına tepkilerle harmanlanan anti-İsrail sentiment Yahudi lobisinin Washington'da dillendirdiği Ortadoğu'nun tek demokrasisi olmak gibi iddialara rağbeti güçlendiriyordu.

Sonuç

Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal döneminde cümle Türkistan coğrafyasına ve Ortadoğu'ya yönelik açılım politikaları günün Türkiye'sinin idari ve iktisadi vizyonunun kifayetsizliği sebebiyle akim kalmış bir hikaye olarak iktidar sahiplerinin 2000'ler ve bilhassa 2010'lu yıllarda üstündeki tozları üflediği bir mirastır. Ortadoğu ülkelerindeki devrim süreçlerini yakından takip eden Türk devlet kadroları bilhassa Suriye'nin uzun yıllara sari mücadele ile elde ettiği devrim ile birebir

temasa sahiptir. Demokratik düzen dâhilinde politik mücadeleyi yeğ tutan bir İslamcı gelenekten gelen Türk müktedirlerinin esas El-Kaide çizgisine uzanan radikal şekilde anti-Amerikancı bir başka İslamcı gelenek ile münasebetini tayin etmiş olan kriz şeraiti bölgeyi bütünüyle dönüştüren bir kapıyı aralamıştır. Türkiye'nin Şam ile Washington arasında kurduğu köprü Yahudi lobisinin Kudüs kadar Roma'yı da tehdit eden Babil anlatısına zarar vermektedir. Osmanlı sonrası dönemde Filistin meselesine fiili anlamda doğrudan müdahil olmayan Türkiye'nin Suriye ile yakın rabitası İsrail'i irkilten bir diğer bahistir. Her biri kökeni itibarıyla İhvanı öğretiden neşet eden Arap İslamcılığının aksine nevi şahsına münhasır bir İslamcılık hikâyesine sahip olan Türk politik hayatı devrimci olmaktan ziyade restorasyoncu karaktere sahiptir ve düzen inşası arzulayan Suriye gibi ülkeler için başarı timsali manası taşımaktadır. Bu noktada cari İran ve Suudi Arabistan örneklerinde müşahede edilebilecek entelektüel, kültürel ve politik krizlere duçar olan İslamcı siyasetin global çaptaki istikbali Ankara-Şam iş birliğinin çıktıklarına göre şekillenecektir.

İrrasyonel bir idealizmle mücehhez Anti-Amerikancı tavırdan inhiraf etmesi gereken Müslüman politik bilinci, Gramsci'nin tabiriyle 'ölmekte olan eskinin yerini almak için mücadele eden yeninin eşliğinde, hukukun ortadan kalktığı canavarlar zamanında' ayakta kalmak için yeni politik kabul ve rasyonel ideolojik hedeflere yelken açabilir. Bu yeni rotayı çizmenin önündeki engel şüphesiz 7 Ekim sonrası süreçte bilhassa Batı toplumları nezdinde faaliyetleri ve politik meşruiyetine dair imajı ciddi derecede zedelenen İsrail olacaktır (Dağ, 2025).

Her an Babil'in tehdidi altında olduğu iddiasıyla Roma saraylarında, senatolarında ve kolezyumlarında yaygara koparan İsrail ve müzahir lobisi kendi menfaatine işleyen son 60 yılın mutadlaşmış politik vasatını kaybetme riskiyle karşı karşıyadır.

Kaynakça

- Ames, R. A., ve H. C. Montgomery. "The Influence of Rome on the American Constitution." *The Classical Journal* 30/1 (Ekim 1934), 19-27.
- Bard, Mitchell. "Jimmy Carter Was No Saint for Jews." *JNS.org* (2 January 2025). <https://www.jns.org/jimmy-carter-was-no-saint-for-jews/>
- Bitton, Mijal. *Sephardic & Mizrahi Jews in the United States: Identities, Experiences, and Communities*. New York: NYU Robert F. Wagner Graduate School of Public Service, 2025. <https://sephardicstudy.org/>
- Borger, Julian. "The Truth About Israel's Secret Nuclear Arsenal." *The Guardian*, 15 Ocak 2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/jan/15/truth-israels-secret-nuclear-arsenal>
- Constitution Center, National. "First Amendment." Erişim 6 Ocak 2026. <https://constitutioncenter.org/the-constitution/amendments/amendment-i>
- Dag, Rahman. "Uluslararası Sistem Değişikliği ve İsrail-Gazze Savaşı." *Nous Academy Journal* 4 (2025), 75-87. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15210377>
- de Sola Pool, David – de Sola Pool, Tamar. *An Old Faith in the New World: Portrait of Shearith Israel, 1654-1954*. New York: Columbia University Press, 1955.
- DellaPergola, Sergio. "Sephardic and Ashkenazic Jews in the US: Sub-ethnicity, Socio-demography and Identity." *US Jews: Reflections on Identity and Demography*. ed. Sergio DellaPergola. 381-405. Cham: Springer Nature, 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-66312-3_19
- Di Palma, Francesco. "Prussian Jews: Between Nationalism and Tradition. The Strange Case of Posen/Poznań, 1800-1918." *Quest – Issues in Contemporary Jewish History* 20 (Aralık 2021). <https://www.quest-cdecjournal.it/prussian-jews-between-nationalism-and-tradition-the-strange-case-of-posen-poznan-1800-1918/>
- Diner, Hasia. "American Jewish Origins, 1654-1820." *History Now*, no. 71 (Yaz 2024). Gilder Lehrman Institute of American History. Erişim 8 Ocak 2026. <https://www.gilderlehrman.org/history-resources/essays/american-jewish-origins-1654-1820>
- Dyvik, Einar H. "Lobbying in the U.S." *Statista*, 17 Aralık 2025. <https://www.statista.com/topics/11840/lobbying-in-the-us/>
- Earth Day. "Money Talks: A History of Lobbying in American Politics." 5 Eylül 2025. <https://www.earthday.org/money-talks-a-history-of-lobbying-in-american-politics/>
- Elzas, Barnett A. *The Reformed Society of Israelites of Charleston, S.C.: With an Appendix: The Constitution of the Society*. New York: Bloch Publishing Company, 1916.
- Encyclopaedia Britannica*. "Blood Libel." Erişim 8 Ocak 2026. <https://www.britannica.com/topic/blood-libel>
- Fairbanks, Douglas. *Bağdat Hırsızı [The Thief of Baghdad]*. 1924. Restorasyonlu tam film. YouTube video. Erişim 13 Mart 2026. <https://youtu.be/4BKtVli3nrM>
- Howard, Ronald W. "First Jewish Settlers in North America." *EBSCO Research Starters*, 2022. <https://www.ebsco.com/research-starters/history/first-jewish-settlers-north-america>

- Jacobs, Joseph - John Forsyth. "The Damascus Affair of 1840 and the Jews of America." *Publications of the American Jewish Historical Society* 10 (1902): 119–128. <http://www.jstor.org/stable/43059668>
- Jewish Americans in 2020. *Race, Ethnicity, Heritage and Immigration among U.S. Jews*. Washington, DC: Pew Research Center, 11 Mayıs 2021. <https://www.pewresearch.org/religion/2021/05/11/race-ethnicity-heritage-and-immigration-among-u-s-jews/>
- Jewish Historical Society of South Carolina. "Hebrew Orphan Society." Erişim 8 Ocak 2026. <https://jhssc.org/hebrew-orphan-society/>
- Kohn, S. Joshua. "Mordecai Manuel Noah's Ararat Project and the Missionaries." *American Jewish Historical Quarterly* 55/2 (1965), 162–96. <http://www.jstor.org/stable/23875590>
- Lazarowitz, Arlene. "Ethnic Influence and American Foreign Policy: American Jewish Leaders and President Jimmy Carter." *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies* 29/1 (2010), 112–36. <https://www.jstor.org/stable/10.5703/shofar.29.1.112>
- Mayer, Egon vd. *American Jewish Identity Survey 2001 (AJIS Report)*. New York: Graduate Center of the City University of New York, 2001.
- Mearsheimer, John J – Stephen M. Walt. *Yahudi Lobisi ve ABD Dış Politikası*. İstanbul: Küre Yayınları, 2010.
- Mitchell, Robbie. "Heirs of the Eagle: The Epic Struggle for Roman Succession." *Ancient Origins*, 22 Eylül 2024. <https://www.ancient-origins.net/news-history/roman-succession-0021470>
- Nexon, Dan. "The 'Israel Lobby' and the Nixon Administration." *The Duck of Minerva*, 8 Temmuz 2013. <https://www.duckofminerva.com/2013/07/the-israel-lobby-and-the-nixon-administration.html>
- Noah, Timothy. "Nixon's Jew Count: The Whole Story!" *Slate*, 26 Eylül 2007. <https://slate.com/news-and-politics/2007/09/nixon-s-jew-count-the-whole-story.html>
- OpenSecrets. "Federal Lobbying." *OpenSecrets.org*. Erişim 6 Ocak 2026. <https://www.opensecrets.org/federal-lobbying>
- Pluralism Project. "Catholic and Jewish Immigrants." Harvard University, 2020. Erişim 8 Ocak 2026. <https://pluralism.org/catholic-and-jewish-immigrants>
- President Nixon - Billy Graham. *Discussing the 'Synagogue of Satan' (1972 Recording)*. YouTube video. Uploaded by Nixon Presidential Library & Museum. Erişim 8 Ocak 2026. <https://www.youtube.com/watch?v=fenbuy9id0w>
- Reich, Robert. "How the Corporate Takeover of American Politics Began." YouTube video, 4:50. Erişim 6 Ocak 2026. <https://youtu.be/bbbgfnpjN9w>
- Richard Nixon Foundation. *Nixon Answers: Is There Pressure From Israel?* YouTube video. 13 Aralık 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=LEpPk1BBFP8>
- Ronald W. Howard, "First Jewish Settlers in North America," *EBSCO Research Starters*, 2022, <https://www.ebsco.com/research-starters/history/first-jewish-settlers-north-america>

- Roskies, Jennifer. "Marginalization and Its Discontents: American Jews in Multicultural and Identity Studies". *Global Antisemitism: A Crisis of Modernity*, ed. Charles Asher Small, 159–169. Leiden/Boston: Brill, 2013. https://doi.org/10.1163/9789004265561_017
- Rossinow, Doug. "'The Edge of the Abyss': The Origins of the Israel Lobby, 1949–1954." *Modern American History* 1/1 (2018), 23–43. <https://doi.org/10.1017/mah.2017.17>
- Schmitt, L. "The Impact of the Islamic Revolution of 1979." *No Labels*, 25 June 2025. <https://nolabels.org/the-latest/the-impact-of-the-islamic-revolution-of-1979/>
- Stuyvesant, Peter. "Letter to the Amsterdam Chamber of Directors." 22 Eylül 1654. *Dutch West India Company Papers, Amsterdam Chamber*. New York State Library (NYSL), Manuscript no. 6249.
- Volková, Bronislava. *Forms of Exile in Jewish Literature and Thought: Twentieth-Century Central Europe and Migration to America*. Boston: Academic Studies Press, 2021.
- Washington, George. "To the Hebrew Congregation in Newport, Rhode Island." 18 Ağustos 1790. *Founders Online, National Archives*. Erişim 8 Ocak 2026. <https://founders.archives.gov/documents/Washington/05-06-02-0135>